

die is eigenlijk een wassen beeld in het panopticum, waar de evolutieleer haar discipelen instrueert. Daarom moeten wij hem niet. De primitieve mensch, zooals hij doorgaans geteekend wordt, dat is de mensch zoo ver mogelijk achteruit gedrongen in de ruimte (hij zit onder de „vergelegenheid aan de zee”), alsmede zoo ver mogelijk achteruit gezet in den tijd (vóór-jaartallige mensch). Wie hem aanprijzen wil als voorbeeld der naieve gaafheid, die moet Romeinen één maar voorbijgaan, en de zendingsschool ook. Wij zeggen er niet meer van, dan dit eene, dat de bijbel den primitieven mensch uit het onderhavige debat uilicht; want wat er nog van hem te zeggen is, dat is hoogstens: in hem is de afval, de vloek. *Corruptio optimi pessima*; dat geldt van den natuur-mensch even stellig als van den cultuurmensch.

* * *

En, als de zondeloze mensch reeds de alles-behalve naieve mensch is, wat zou het dan wel niet zijn met den gevallen mensch? Zou God hem toelaten zich te verschansen tegen de dreigementen, die in de lucht hangen, achter den veiligen muur van de kinderlijkheid? „Als 't kindje binnenkomt, lacht heel het huisgezin.” Laat het huisgezin de wereld zijn, dan is echter de mensch nog „het kindje” niet, ik bedoel den mensch van vóór den val. En al zou de mensch na zijn val het naieve kindje willen of kunnen zijn: heel het „huisgezin” heeft het lachen verloor; de vloek komt in de natuur. Als heel het huisgezin schreit, zal zelfs het kind het lachen laten. En verlegen worden, en nadenken. Zijn naïviteit is weg.

Neen, de mensch, die viel, kan niet meer naïef zijn. Zijn eerste gevoel is: schaamte. En zijn eerste werk zich verbergen. Hij KAN niet leeren dat eene, van de naïviteit.

Ook MAG hij het niet.

En dat hij het niet mag, dat is voor hem wel het ergste. God verbiedt den gevallen mensch de naieve levenshouding.

Want de zondige mensch is niet „schoon”. Het feelijke nu heeft zich niet naïef te presenteren, naïef, als een naakt kind, voor de oogen van God. Daarom wordt dan ook in meer dan één zin de naaktheid van den gevallen mensch bedekt, en dat wel door een daad van Gods eigen bijzondere voorzienigheid. Natuurlijk heeft dat tekenen allereerst voor het lichaam. De mensch was eerst lichamen een pronkstuk van God: hij mocht zich laten zien, want God ziet gaarne Zijn eigen werk, dat zeer goed is. De mensch van vóór den val mocht zichzelf, de ééne mensch mocht den anderen eveneens, aanschouwen; want de wet Gods leefde in hun ingewanden. „Argeloosheid” noemde men dit niet; want het was heiligheid, en die dan niet veroverd, doch aangeboren, en nochtans bewust van zichzelf. Het aanvankelijke „niet-weten” der naaktheid was dan ook geen naïviteit, die nog niet toe is gekomen aan haar eigen bewuste herkenning, maar het was de heiligheid, die nog stond buiten de kennis van de zonde, en buiten de aanschouwing van het „bekleede”; in de gansche wereld was nog geen kleed geweven. Zij kenden de naaktheid wel, maar niet als tegengestelde van de bedektheid.

Toen kwam de zonde, en met haar de schaamte. Want de zonde verbreekt de zuivere, de oorspronkelijke verhouding, tusschen deelen en geheel, tusschen middel en doel, tusschen vleesch en geest, ook tusschen natuurlijk gevoel van eenheid met dier en plant in de sexuele onderscheiding van man en vrouw enerzijds, en geestelijke zelf-onderscheiding boven de natuur uit en van geestelijke zelf-bepaling tegenover God als Schepper anderzijds. Daarom treedt de schaamte op; de harmonie tusschen die alle is weg.

En nu komt God met het kleed. Hij verlegt daardoor het accent weer van bijzaak tot hoofdzaak; en daarbij werkt de schaamte mee. Zoo dient het kleed weer tot vermindering van de zelf-nutleving; hetgeen — in den staat der rechtvaardigheid — daarvan nog bestond (en mócht bestaan, omdat de wet Gods stond in de tafelen des harten) dat werd nu geheel en al verhinderd. Naïeve zelf-ontsluiting is nu een verboden ding. In verbergend presenteert zich het lichaam. Wat door

de zonde van zijn plaats wil (zoo b.v. de sexuele drift, die wel met het lager staande leven van plant en dier zijn eenheid viert, maar niet meer door persoonlijke, vrije, geestes-werkzaamheid den sexuellen omgang wil zien als middel van den mensch om de zuivere plaats in te nemen tegenover natuur en God, tegenover heden en toekomst) dat moet door opzettelijke kruisiging van begeerten, door doeding, begraving, van den ouden mensch, weer op zijn plaats teruggebracht worden. Een kleed van beestenhuiden, om het schoonste en laatste pronkstuk van Gods schepping, een menschenlijf, het is zoo opzettelijk, het brengt zoo openhartig bijeen wat eigenlijk niet bijeen hoort, dat de naïviteit er haar doodvonnis mee krijgt. Het verband lijkt ver te zoeken, maar ligt toch dichtbij: Pallieter, of één van de typen van Waldemar Bonsels, kunnen alleen ontworpen worden ver buiten het bereik van Genesis 2—3!

Het ware daarom dwaasheid, bij dat door God den mensch gegeven kleed, alleen aan het lichaam te denken. Reeds op zichzelf hangt het ten nauwste samen met het werk der ziel. En straks wordt het lichamenlijke geheel en al afschaduwd, symbool ook, van het geestelijke. Gelijk het lichaam zich niet naakt moet presenteren in den tuin van God, zoo moet ook de ziel zich niet naakt voor Hem vertoonen. „Sacrile naaktheid”, dat is een onding bij baals en asartas. Maar voor Jahwe vertoont men zich niet naakt: alleen de Mauretaniërs (d.w.z. de ruwe heidenen van Fez en Marokko, erger dan filistijnen) vertoonden zich naakt; maar voor God is het een gruwel, en het wekt nevengedachten aan ketterij op; zeggen de joodsche rabbijnen; en ze hebben wel eens raarder dingen gezegd. Want het is waar: naakte zielen mogen volgens bijbelsche logica niet den hemel in-fladderen. De heiligheid des Heeren! En de engelen zelfs bedekken gelaat en voeten.... Want ook de dingen die in den hemel zijn, moeten worden „verzoend”, zegt Paulus. En tot die „verzoening” behoort ook weer, dat alle kleed afvalt, en dat lichamen en zielen en geesten van engelen weer in naakte schoonheid mogen treden voor wie ze schiep. Maar dat is toekomstmuziek, heel uit de verte. Vandaag is de bloote ziel ellendig, arm, schuldig. En als de bloote ziel de bloode ziel niet is, dan maakt zij haar schuld nog dagelijks meerder.

* * *

Dit wat den eersten mensch betreft, vóór zijn val, in zijn val, na zijn val.

Maar nu de wedergeboren mensch? In hem wordt immers hersteld, wat verdorven was?

Zeker, er is herstel. Maar het is slechts in beginsel. Daarom blijft de zonde nog nawerken. En de naieve zelfopenbaring van den mensch, ook na zijn wedergeboorte, zou de zonde vrije passage geven en blootwoelen tegelijk met de werken des Geestes. Indien al door critiekloze, argeloos, reflexie-loze, niet-berekenende zelf-openbaring de „mensch Gods” zich van binnen laat zien, zich ontsluit, dan stroomden de kwade dampen der zonde tegelijk uit met de goede reuk van de werken des Geestes. Denk nu nog maar niet eens aan de kwestie van het zelf-onderzoek, de bevinding, de geloofsverzekerdheid, al of niet. Want dat komt pas in de tweede plaats. Het gaat eerst om God. Theo-centrisch denken komt ertoe, niet te vragen: of God ingaat tot mijn sabbath, zooals vader moet komen spelen in het hofje van 't naieve kindje, maar het vraagt (Hebr. brief), hoe „wij zullen ingaan tot Gods sabbath”. Daar is God weer, die sabbaths-vreugde hebben móet uit de aanschouwing van Zijn werken, omdat Hij alles heeft geschapen tot zichzelf. Zijn hoogste werk nu is: mijn HERSchepping naar het beeld van Christus door den Geest. Maar als ik me nu vertoon, gelijk ik ben, dan ben ik egocentrisch en niet theocentrisch bezig (naïviteit „is” egocentrisch). Dan laat ik den hemel voorzoover mijn intentie betreft, kwade dampen van zonde rieken, en ik verbinde ze niet. Ja, het is een beschamende les voor de broeders van den naieven mensch, de les van Openbaring 8. Wat was ook al weer het groote „naieve” goed, zagen we? Het gebed. Goed. Maar nu, de gebeden aller heiligen komen den hemel in. Maar ze infecteeren den hemel. Daarom moet er de wierook bij uit Christus' hand, opdat ze den hemel niet zouden be-

smetten. Dit is den naieven mensch gezegd, in zijn naïefste werk. Ja, Israëls profeten hadden nog last van een vrucht-loozen vijgeboom, en van een akker, die „loog”; en van beschadigd offerwe moesten de priesters weer niets hebben, evenmin als van gebruikt hout voor een tempelmeebel, of van bewerkte (en daardoor besmette, verontreinigd!) steenen voor een altaar. Zoo waren zij gedrongen hiervan, dat het er in de religie heel veel toe doet, of God een sabbaths-lust heeft aan Zijn eigen werk. Onze slappe tijd met zijn gedraai van „religieuzeelingen”, die alleen maar om hun eigen dierbaar IK beendraaien, kan van die profeten heel veel leeren. Die profeten toch.... verwerpen met sterke taal het kinderlijk dwingen bij God om vrijkaarten voor onze vrije wandeling en onze geestelijke ontblooting in de zachte tuinen, die God wel voor ons aanleggen zal.... als „die in den hemel woont, niet lachte”. Maar Hij lacht — om de heidenen van Ps. 2 en om de naieve plausanten met hun „eigen geschriften”.

Waarbij dan nog iets anders komt: het zelf-onderzoek, d.w.z. de plaatsbepaling van mijn leven ten aanzien van God en engelen en „alle dingen”. Hoe kan ik van de oprechtheid van mijn geloof verzekerd zijn, als ik niet verder kom dan de argeloosheid? Laat ons nog eens weer, het gebed ophalen. Niet alleen, dat het, ongecontroleerd, de zonde in den hemel binnenvoert langs de ladder onzer opstrevende gedachten, maar ook mijzelf geeft het geen rust. „Wat behoort tot zulk een gebed, dat Gode aangenaam is” (mooie probleemstelling, wij moeten eerst tot Gods sabbath ingaan!) en van Hem verhoord wordt? vraagt de Catechismus. Geen woord over de vraag, of het gebed mij wel „aangenaam” is. En dan komt hij met „kenmerken”, — voor een gebed. Het adres moet goed zijn: de eenige ware God. Diens werkelijkheid moet mijn waan hebben gebroken: het gaat om dien God, „die zich in Zijn Woord geopenbaard heeft”. De inhoud van wat ik vraag moet ook al goed zijn; er moet zelfs censuur over het gebed gaan (voorafgaande censuur!) naar het gebod: bidden om „al wat Hij ons bevolen heeft”. Met het volle hoofd dus, en met sterke concentratie en bewuste, door strijd eindelijk voor ons eigen leven aangenomen doelstelling. En Dàn staat er pas: „van harte”. Dat óók wel; maar dat lang niet alleen. En dan vervolgens: kennis. „Rechte kennis”. „Grondige kennis”. Kennis der ellende, zelf-berkenning, plaatsbepaling. Met het kompas werken. Ook: praktische aanwending van het gekende in het leven: met het gevolg: de verootmoediging, maar die dan weer „voor het aangezicht Zijner majesteit”; d.w.z. volgens de lijnen en in het besef van het transcendente Godsbegrip. Ten slotte.... maar ieder kent vr. 117 van den Heid. Cat.; waartoe dan nog verder gaan?

Dit is nu slechts een enkel voorbeeld, maar het illustreert wat de bijbel, en ook de confessie telkens weer zegt: de naïviteit heeft, als ware zij een apart christelijke deugd, of een samenvloeiing van christelijke deugden, of een van Godswege opgeworpen doorgangspoort van de christelijke deugden, geen enkel recht. Zij heeft evenmin heel bepaald onrecht, alsof zij nu het tegenovergestelde van al die mooie dingen van daareven zijn. Om de eenvoudige reden, dat de naïviteit geen materiële-christelijke deugd is, en ook geen onchristelijke ondeugd. Zij is niet een eigenschap met eigen inhoud, maar het woord „naïviteit” spreekt alleen een zekere relatie uit tusschen ons bewuste en ons onbewuste leven, onze primaire en secundaire handelingen; een relatie tusschen genieting van (of huivering voor) het oogenblik, dat wij juist beleven, en de in gedingstelling van de som van ons verleden en de mogelijkheid van onze toekomst; tusschen zijn en bewustzijn. Daarom kan de naieve mensch goede dingen uit zijn hart laten opkomen en aan engelen „plaats geven”, maar ook kwade, als hij den duivel plaats geeft. De naïviteit wordt geheel ten onrechte vereenzelvigd met „eerlijkheid”. Eerlijkheid heeft een doek om te bedekken, zoo noodig, het kwaad van anderen, en te ontdekken het eigen kwaad. De eerlijke mensch werkt ook met dien doek, legt hem of of rukt hem af. De naieve mensch heeft geen be-

*) De tegenstelling is niet: bewerkte of natuursteen, maar: bezoodelde, door menschenhand beengene of versche steen.

dekkende doek erop, dat and... maar de v... specerijen do... reuk van Ch... dat is geen k... ze hebben b... Daar kan de... maar als een... van levens-uit... de wet Gods... hier beneden... trole, de som... leven een l... dan volgens... van de steer... daarin te do... lijnen van de... veel is? Ik ze... elken bijbelsc... in Zondag...

Daarom mo... van zijn gees... oude opschr... lusisse pudet... eschatologisch... kodes) Jahwe... voornit, ze s... loost het am... Woord, de z... ninkrijk der... het.

Wil men...

de Schrift ee... gaan zoeken... te noemen, -... losse kranten... zoeken. Ma... volgen.

De bijbel... en dieper is... dere schifting... (Verz. Opst... door: Ps. 1... Cor. 14:25... wedergebore... zelf weet (e... aan anderen... merkt, hetge... nog-niet-bove... menschen, w... veel gruwelij... komt, of den... Het objectiev... dan de subje... (confessie) g... maar wel b... een tijd. Op... mensch dwa... de taxatie... is het hart;... vrijbiljet gew... allerlei boe... controle. „W... staan”? Ma...

Daarom is... dig. Die moe... zoekt Gij mi... Gij niets (Ps...

Dat is ste... van dezen c... zielsuitingen... fiducia hee... dat hij ze a... er een „wak... van den m... brieven, of... spiegel, uit... zelfs de be... gebod; kom... verklaring. ... Daarom is... Corinth. di... Daarom moe... gekend, niet... dig, bestred... tot de vree... (Ps. 86); d... werk” en v... houden, ma...

*) Ik scha...

*) Het bederf van het beste is het slechtste.